

IMIGRANTŲ, ATVYKUSIŲ IŠ NE EUROPOS SĄJUNGOS ŠALIŲ, INTEGRACIJOS PRIEMONIŲ POREIKIS LIETUVOJE

Aistė Bartkevičienė

Mykolo Romerio universitetas
Socialinės politikos fakultetas
Edukologijos institutas
Socialinio darbo katedra
Ateities 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (8 5) 271 4716
Elektroninis paštas abartkeviciene@gmail.com

Doc. dr. Rita Raudeliūnaitė

Mykolo Romerio universitetas
Socialinės politikos fakultetas
Edukologijos institutas
Socialinio darbo katedra
Ateities 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas (8 5) 271 4716
Elektroninis paštas ritara@mruni.eu

*Pateikta 2012 m. rugsėjo 14 d.
Parengta spausdinti 2012 m. lapkričio 15 d.*

Anotacija

Intensyvėjant migracijos srautams, Lietuva tampa viena iš imigrantus priimančiųjų šalių, kuri, kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys, susiduria su imigrantų integracijos problemomis. Sprendžiant imigrantų integracijos problemas nacionaliniu lygmeniu, integracijos priemonės turi tapti imigrantų integracijos politikos prioritetu, atliepiančiu Europos Sąjungos imigrantų integracijos politiką. Tyrimo tikslas – atskleisti integracijos priemones,

palengvinančias imigrantų iš ne ES šalių integracijos Lietuvoje procesą. Atliktas kokybinis tyrimas, taikant pusiau struktūruotą interviu metodą ir turinio (content) analizės metodą. Tyrime dalyvavo dešimt imigrantų, kurie, remdamiesi savo patirtimi, išsakė savo nuomonę apie integracijos priemonių poreikį tik atvykus į Lietuvą ir integracijos priemones, palengvinančias tolesnę jų integraciją Lietuvos visuomenėje. Pasirinktas tiriamųjų atrankos tipas tikslinis, t. y. tyrime dalyvavo imigrantai, gyvenantys Lietuvoje ne trumpiau kaip 12 mėnesių. Tyrimas atliktas 2011 m. rugpjūčio mėn. Atlikto tyrimo rezultatai leidžia teigti, jog Lietuvos imigrantų integracijos priemonių poreikis atitinka Naujoje Europos Sąjungos integracijos darbotvarkėje numatytas priemones. Tyrimo rezultatai atskleidė, jog imigrantams tik atvykus į Lietuvą turėtų būti taikomos šios integracijos priemonės: būtinausios informacijos suteikimas gyvenimo Lietuvoje klausimais; konsultacijų teikimas (darbo paieškos, teisiniais ir socialiniais klausimais); valstybinės kalbos kursų organizavimas ir jų atstovavimas. Tyrimo rezultatai parodė, jog integracijos priemonės, palengvinančios tolesnę imigrantų integraciją Lietuvoje, yra šios: informacijos, skatinančios imigrantų socialinį aktyvumą, viešinimas; tarpinstitucinio bendradarbiavimo plėtojimas, siekiant užtikrinti imigrantų socialinį dalyvavimą; socialinės politikos, sudarančios sąlygas imigrantų integracijai į Lietuvos visuomenę, kūrimas ir tobulinimas; informacijos apie Lietuvą pateikimas per žiniasklaidos priemones; renginių organizavimas, nukreiptas į tarpusavio pažinimo ir bendravimo skatinimą; strategijų, nukreiptų į lietuvių kalbos mokymą/si ir užimtumą, tobulinimas.

Reikšminiai žodžiai: imigrantas, integracija, integracijos priemonės.

Įvadas

Vienas šiuolaikinės visuomenės bruožų – išaugęs gyventojų migracijos mobilumas. Tai būdinga ir Lietuvai. Pastaruoju metu Lietuvoje ypač išaugo gyventojų emigracijos srautas, keliantis nemažus iššūkius šalies politikams, darbdaviams, socialinės apsaugos, švietimo ir kitų sričių atstovams. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 1990–2011 m. iš šalies emigravo apie 670 tūkst. gyventojų, o į šalį grįžo apie 110 tūkst. gyventojų. Imigrantų¹ Lietuvoje kol kas daugėja nežymiai. 2009 m. pradžioje Lietuvoje gyveno 25 682 trečiųjų šalių piliečiai (Žibas, Platačiūtė, 2009). Remiantis Europos migracijos tinkle pateiktais statistiniais duomenimis, 2011 m. pradžioje Lietuvoje gyveno apie 30 tūkst. užsieniečių, kurie sudaro 1,1 proc. visų šalies gyventojų (Migracija Lietuvoje: faktai ir skaičiai, 2011). Pažymėtina, jog migracija gali būti naudinga, nes atvykėliai padeda kurti ekonominę gerovę, atneša kultūrinės įvairovės, tačiau klausimai, susiję su imigrantų priėmimu, jų integracija priimančioje visuomenėje neretai supriešina visuomenės narius. Lietuvoje atlikti tyrimai parodė, kad Lietuvos gyventojai nėra pozityviai nusiteikę imigrantų atžvilgiu, ypač užsieniečių, atvykusių iš ne ES šalių: dauguma (57,8 proc.) Lietuvos gyventojų migraciją į Lietuvą, kaip reiškinį, vertina neigiamai ir tik 18,8 proc. teigiamai (Sipavičienė, Gaidys, Jeršovas, 2010). Trys ketvirtadaliai Lietu-

¹ Imigrantas – užsienietis, atvykęs į Lietuvos Respubliką ir faktiškai išgyvenęs Lietuvos Respublikoje ne trumpiau kaip 12 mėn. (Lietuvos statistikos departamentas. Gyventojų tarptautinės migracijos tyrimo atlikimo metodika. 2008 02 29, Nr. DĮ-72).

vos gyventojų (64 proc.) pritaria nuomonei, jog „valstybė turėtų užkirsti kelią koncentruotam užsieniečių apgyvendinimui Lietuvos teritorijoje“, daugiau nei pusė teigia, kad „valstybė griežtai turėtų apriboti į Lietuvą atvykstančių užsieniečių ne ES piliečių skaičių“ (59 proc.) ir „turėtų griežtai apibrėžti šalis, iš kurių į Lietuvą atvyksta užsieniečiai ne ES piliečiai“ (54 proc.) (Beresnevičiūtė, Leončikas, Žibas, 2009, p. 89).

Imigrantų integracija įvairiose pasaulio šalyse yra problemiška ir tampa nuolatinio politinio bei mokslinio diskurso objektu. Naujoje Europos integracijos darbotvarkėje (2012) (toliau – Integracijos darbotvarkė) integracija apibrėžiama kaip dvišalis procesas, kuriame dalyvauja ir priimančioji visuomenė, ir imigrantai, kuris reikalauja abipusių įsipareigojimų ir apima abiejų šalių teises ir pareigas. Taigi, šiame procese būtinas tiek imigrantų noras prisiiinti atsakomybę už integravimąsi priimančiojoje visuomenėje, tiek ir priimančios visuomenės noras priimti ir integruoti imigrantus. Integracijos darbotvarkėje pažymima, jog integracija turėtų būti suvokiama ir pripažįstama kaip tęstinis procesas, o ne kaip tarpinis etapas. Integraciją reikėtų vertinti kaip rezultatą proceso, kuris sudaro galimybę trečiųjų šalių piliečiams gyventi savarankiškai be išorės paramos ir užimti socialinę padėtį, panašią į šalies, kurioje jie gyvena, piliečių ir kitų Europos piliečių padėtį. Integracijos darbotvarkėje skiriamos šios integracijos priemonės: užtikrinančios palankesnes sąlygas migrantams patekti į darbo rinką ir įgyti profesinę kvalifikaciją; nukreiptos į integraciją švietimo srityje: priimančiosios šalies kalbos mokymąsi, kartu išsaugant teisę mokytis gimtosios kalbos; migrantų vaikų ugdymąsi (tokiu būdu švietimo procesas turėtų tapti kultūrinio tilto, sujungiančiu priimančiąją visuomenę su trečiųjų šalių piliečiais, taip pat impulsu kurti produktyvią ir darnią visuomenę); nukreiptos į imigrantų savo šalyje įgyto išsilavinimo ir įgūdžių pripažinimą (tokios pastangos jiems padėtų patekti į priimančiosios šalies darbo rinką ir suteiktų didesnes galimybes įgyti joje išsilavinimą ir mokytis); lygių galimybių skatinimas imigrantų švietimo, mokymo ir užimtumo srityse, siekiant išvengti socialinės atskirties; aktyvus imigrantų dalyvavimas priimančiosios visuomenės struktūrų ir institucijų veiklose, suteikiant imigrantams galimybes aktyviai ir nevaržomai dalyvauti vietos arba regionų lygmens politiniame gyvenime, kad būtų užtikrintas didesnis imigrantų ir priimančiosios visuomenės abipusis pasitikėjimas; atkreipiančios dėmesį į imigrančių moterų poreikius, nes jos atlieka svarbiausią vaidmenį auklėjant vaikus ir perduodant kultūrinį modelį, bet ir todėl, kad jos dažniausiai susiduria su atskirtimi, smurtu ir diskriminacija; nukreiptos, į kultūrų dialogą (vietos ir regionų valdžios institucijos turi įgyvendinti šiam dialogui plėtoti skirtas iniciatyvas); atkreipiant dėmesį, jog žiniasklaida atlieka labai svarbų vaidmenį, supažindinant visuomenę su migracijos reikšme, atskirties, rasizmo ir ksenofobijos reiškinių mažinimu; nukreiptos į bendradarbiavimą su imigrantų kilmės šalimis įgyvendinant priemones, susijusias su pasirengimu jų integracijai.

Lietuva dalyvauja bendros ES imigrantų politikos formavimo procese. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 19 d. nutarimu Nr. 554 (*Valstybės žinios*, 2010, Nr. 59-2893) paskirta atsakinga institucija, administruosianti Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijos 2007–2013 m. programą. Šios programos bendras tikslas – remti valstybių narių pastangas padedant skirtingos ekonominės padėties, socialinių sąlygų, kultūrų, religijų, kalbų ir etninės priklausomybės trečiųjų šalių piliečiams tenkinti apsigyvenimo sąlygas

ir palengvinti jų integraciją Europos šalių visuomenėse. Siekiant palengvinti imigrantų integraciją Lietuvoje priimti teisės aktai (LR įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties (2004), 2008 m. LR Vyriausybės nutarimas „Dėl Lietuvos imigracijos politikos gairių patvirtinimo“), rengiami ir įgyvendinami projektai pagal Europos fondo trečiųjų šalių piliečių integracijos 2007–2013 m. programą, tačiau nepaisant visų pastangų, imigrantų integracijos procese esama nemažai spragų. Remiantis Tarptautinės migracijos organizacijos duomenimis Lietuvoje kol kas nėra sukurta nuosekli užsieniečių integracijos programa, numatanti konkrečias imigrantams skirtas integracijos priemones. Britų tarybos ir Migracijos politikos grupės parengta studija „Migrantų integracijos politikos indeksas (MI-PEX III)“ atskleidė, kad tarp tirtos 31 šalies, pagal jų vykdomą užsieniečių integracijos politiką, Lietuva 2010 m. užėmė 27-ą vietą (Migracija Lietuvoje: faktai ir skaičiai, 2011).

Moksliniame diskurse skiriamas nemažas dėmesys imigrantų integracijos procesui. Užsienio mokslininkai (Remennick, 2003; Cheong, P. H., Edwards, R., Goulbourne, H., Solomos, J., 2007) išryškina socialinio kapitalo ir socialinių tinklų įtaką sėkmingai imigrantų integracijai į visuomenę. H. Etzinger, R. Biezeveld (2003) atskleidžia imigrantų integracijos sritis (socialinė-ekonominė, kultūrinė, teisinė-politinė, priimančiosios visuomenės požiūrį į imigrantus) ir nurodo integracijos vertinimo kriterijus. C. Logger, N. Paulsen, J. Rothfusz (2006) pateikia imigrantų iš trečiųjų šalių ir pabėgėlių integracijos modelį, kuriame pateikiami imigrantų integracijos priimančioje visuomenėje veiksniai ir priemonės, kurios yra taikomos imigrantų integracijos procese. Autoriai pabrėžia, jog siekiant sėkmingos imigrantų integracijos svarbu atliepti bazinius imigranto poreikius (bazinės informacijos suteikimą, individualią pagalbą, konsultavimą, asistavimą) ir sudaryti sąlygas gyvenimo kokybės užtikrinimui (paslaugų prieinamumą, įgalinimo strategijų taikymą, atskleidžiant imigranto turimas kompetencijas, socialinių tinklų su nauja aplinka plėtojimą, ugdomąjį vadovavimą darbo rinkai ir švietimo sistemai) bei skatinti bendruomenių atvirumą ir socialinį aktyvumą (diskriminacijos mažinimas, savanorių įtraukimas, integracijos proceso vertinimas).

Lietuvoje imigrantų problemos, imigrantams taikomos integracijos priemonės mažai tyrinėtos. Vykstantis mokslinis diskursas daugiausia yra nukreiptas į socialinės integracijos tendencijas ir dimensijas, imigracijos ir integracijos politiką bei imigrantų integracijos vertinimo lygmenis, struktūrą (Beresnevičiūtė, 2005; Žibas, 2009; Beresnevičiūtė, Leončikas, Žibas, 2009). Atlikto tyrimo „Iššūkiai ir jų sprendimo galimybės siekiant socialinės partnerystės Lietuvoje integruojant trečiųjų šalių gyventojus“ (2010) rezultatai atskleidė imigrantų (trečiųjų šalių piliečių) integracijos procesą skatinančius veiksnius. Šiame kontekste iškeliamas ir integracijos priemonių aktualumas.

Taigi imigrantų integracijos priemonių poreikis Lietuvoje tampa aktualia problema. Todėl keliamas **probleminis klausimas**, kokios gali būti veiksmingos integracijos priemonės, padedančios imigrantams, atvykusiems iš ne ES šalių, integruotis juos priimančioje visuomenėje tik atvykus į Lietuvą ir tolesnės integracijos procese? **Tyrimo objektas** – imigrantų (ne ES piliečių) integracijos priemonės. **Tyrimo tikslas** – atskleisti integracijos priemones, palengvinančias imigrantų, atvykusių iš ne ES šalių, integracijos Lietuvoje procesą.

Tyrimo metodai: Siekiant ištirti imigrantų integracijos priemones, palengvinančias jų integracijos Lietuvoje procesą, buvo pasitelkta kokybinio tyrimo strategija. Taikytas pusiau struktūruotas interviu metodas. Interviu klausimai apėmė šias temas:

1. Integracijos priemonių poreikis ir prieinamumas tik atvykus imigrantams į Lietuvą.
2. Integracijos priemonės, palengvinančios tolesnę imigrantų integraciją Lietuvoje.

Gauti duomenys analizuoti turinio analizės metodu. Kokybinė turinio analizė atlikta laikantis induktyvios, tyrimo duomenimis grįstos, kategorijų sudarymo logikos. Atliekant kokybinę turinio analizę buvo laikomasi šio nuoseklumo (Creswell, 2009): duomenų daugkartinis skaitymas ir permąstymas, duomenų kodavimas, kodų grupavimas į kategorijas/subkategorijas, kategorijų integravimas į analizuojamo fenomeno kontekstą ir jų turinio aprašymas.

Tyrimo imtis. Tyrime dalyvavo dešimt imigrantų iš ne ES šalių, kurie remdamiesi savo patirtimi išsakė savo nuomonę apie integracijos priemonių poreikį tik atvykus į Lietuvą ir integracijos priemones, palengvinančias tolesnę jų integraciją. Pasirinktas tiriamųjų atrankos tipas tikslinis, t. y. tyrime dalyvavo imigrantai, gyvenantys Lietuvoje ne trumpiau kaip 12 mėnesių. Tyrimas atliktas 2011 m. rugpjūčio mėn.

Tyrimo etika. Atliekant tyrimą buvo laikomasi šių esminių tyrimo etikos principų: teisė būti nepažeistam, pagarba asmens orumui, teisingumas, konfidencialumas, anonimiškumas.

Tyrimo rezultatai

Integracijos priemonių poreikis imigrantams tik atvykus į Lietuvą. Tyrimo metu pirmiausia buvo siekiama atskleisti, integracijos priemonių poreikį imigrantams tik atvykus į Lietuvą. Atlikus informantų atsakymų kokybinę turinio analizę, identifiukuotos 3 kategorijos ir 12 subkategorijų, kurios rodo imigrantams aktualių integracijos priemonių poreikį tik atvykus į šalį (1 lentelė).

1 lentelė. Integracijos priemonių poreikis imigrantams tik atvykus į Lietuvą
Table 1. The need of integration measures for immigrants who have just arrived in Lithuania

Kategorija	Subkategorija
BŪTINIAUSIOS INFORMACIJOS SUTEIKIMAS GYVENIMO LIETUVOJE KLAUSIMAIS	Informacijos suteikimas apie informacinius-konsultacinius centrus Migracijos tarnyboje
	Informacijos suteikimas apie viešąjį transportą
	Informacijos suteikimas apie dokumentų tvarkymo eigą
	Informacijos suteikimas apie bendruomeninių organizacijų vykdomas veiklas, kuriose galėtų dalyvauti imigrantas
	Informacijos suteikimas apie būstą
	Informacijos suteikimas apie pigius telekomunikacijos tinklus
	Informacijos suteikimas apie Darbo biržos teikiamas profesinio mokymo paslaugas
	Informacijos suteikimas apie Lietuvoje gyvenančius imigrantus, siekiant pasidalinti gyvenimo Lietuvoje patirtimi
	Informacijos suteikimas imigrantams pagal migracijos tikslą
	Informacijos suteikimas apie institucijas, organizuojančias nemokamus lietuvių kalbos kursus
	Informacijos suteikimas imigrantams apie Lietuvą

KONSULTACIJŲ TEIKIMAS	Konsultacijos darbo paieškos klausimais
	Konsultacijos teisiniais klausimais
	Socialinės konsultacijos
VALSTYBINĖS KALBOS KURSŲ ORGANIZAVIMAS	Lietuvių kalbos mokymasis
ATSTOVAVIMAS	Imigrantų asistavimas, suteikiantis kryptingumo ir saugumo

Tyrimas atskleidė, jog imigrantams tik atvykus į šalį svarbu gauti **būtinausią informaciją gyvenimo Lietuvoje klausimais**. Imigrantai jau Migracijos tarnyboje nori gauti informaciją apie imigrantų informavimo-konsultavimo centrus, į kuriuos galėtų kreiptis pagalbos esant reikalui („*Elementariai, kas galėtų būti, – tai kai ateini į Migracijos tarnybą, ten tau duotų centrų, agentūrų, kurios teikia informavimo, konsultavimo paslaugas, telefono numerį ir adresą, kur tu gali toliau kreiptis, arba jų interneto tinklapį pasiūlo, kur viskas surašyta ir tu gali susirasti (J)*“). Akivaizdu ir tai, kad imigrantai atvykę į šalį susiduria su sunkumais tvarkydami dokumentus, todėl jiems svarbu gauti informaciją apie dokumentų tvarkymo eigą, kur jie gali kreiptis, kas gali jiems padėti („*Labai svarbu žinoti vos atvykus į Lietuvą, kaip tvarkyti dokumentus, kas šiuo atveju manęs laukia: ką, kur aš turiu daryti, kas man gali padėti (M)*“).

Tyrimas atskleidė, kad imigrantams svarbu suteikti informaciją apie viešąjį transportą, pigius telekomunikacijos tinklus („*Tik atvykęs į Lietuvą aš nežinojau, kokiais maršrutais, kryptimis važiuoja jūsų autobusai. Man nebuvo aišku, kaip turiu nusigauti iš vienos vietos į kitą, ne kartą pasiklydau važiuodamas namo (CH)*“), „*Lietuvoje egzistuoja skirtingi telekomunikacijų planai, kurie yra daug pigesni, pvz., Pildyk. Aš šito nežinojau ir įsigijau brangesnį ir man niekas neskambindavo, nes aš turėjau kitą planą ir jiems brangiai kainuodavo skambučiai (CH)*“; „*Man prireikė daug laiko, kol sužinojau, kaip galima pigiai paskambinti į namus, iki tol aš išleidavau labai daug pinigų skambučiams (C)*“).

Informantų teigimu, „*tik atvykus į šalį svarbu susirasti gyvenamąją vietą, todėl informacija, kur galima ieškotis būsto, yra labai svarbi*“. Derėtų pažymėti ir informacijos apie Darbo biržos teikiamas profesinio mokymo paslaugas svarbą, taip pat informacijos suteikimą apie institucijas, organizuojančias nemokamus lietuvių kalbos kursus („*...aš girdėjau, kad Darbo birža suteikia galimybę žmonėms įgyti specialybę, bet mūsų niekas neinformuoja, kada jie vyksta, kur, ar mokamai (Ea)*“), „*Žmonės turėtų būti informuojami, kur gali išmokti nemokamai lietuvių kalbos (CH)*“). Informantai teigė, kad jiems aktuali informacija apie Lietuvą, kuri padėtų geriau pažinti šalį („*...O informacija apie Lietuvą anglų kalba yra labai ribota net internete... O tokia informacija svarbi pažinti šalį, į kurią atvyksti (Ea)*“).

Paaiškėjo, kad imigrantams atvykus į šalį svarbu suteikti informaciją apie bendruomeninių organizacijų vykdomas veiklas, kuriose jie galėtų dalyvauti ir nesijausti vieniši, taip pat apie Lietuvoje gyvenančius imigrantus, kad jie galėtų pasidalinti gyvenimo Lietuvoje patirtimi („*...svarbu gauti informaciją apie bendruomenines organizacijas, kur galima būtų nueiti ir dalyvauti jų veiklose, nes nesinori jaustis vienišam*

(M)[“]), „...labai trūko informacijos, kur rasti tokių žmonių, kurie jau turi patirties gyvenimo čia ir galėtum su jais pasikalbėti (N)[“]). Be to, informantai teigė, kad „informacija turėtų būti teikiama, atsižvelgiant į užsieniečių atvykimo priežastis ir tikslą... (Eb)[“]).

Tyrimo rezultatai atskleidė **konsultacijų** poreikį tik atvykus į šalį, ypač darbo paieškos, teisiniais, socialiniais klausimais („Labai reikia konsultacijų darbo paieškos klausimais, pavyzdžiui, tu randi skelbimą, bet nežinai, ar esi tinkamas šiam darbo pasiūlymui (Eb)[“]; „Specialistai galėtų nukreipti į tas vietas, kur siūlomas darbas...(CH)[“]; Manau labiausiai trūksta teisinių konsultacijų, tvarkant dokumentus, be to, dažniausiai visos formos, kurias mums reikia užpildyti, yra lietuvių kalba (Ea)[“]; „Atvykus į Lietuvą labai reikėjo konsultacijų apie Lietuvoje veikiančią socialinės apsaugos sistemą ir socialines garantijas (M)[“]).

Tyrimas atskleidė **valstybinės kalbos kursų organizavimo** reikšmę imigrantams atvykus į šalį („Tu pats daug ko negali, kol nemoki kalbos. Lietuvių kalbos mokymasis yra svarbiausias dalykas žmogui, kuris atvažiuoja į šią šalį (J)[“]; „...tiesiog, kad būtų daugiau organizuojama nemokamų lietuvių kalbos kursų, nes nemokėdamas lietuvių kalbos jautiesi nevisaverčiu visuomenės nariu(N)[“]). Taip pat išryškėjo **atstovavimo** imigrantams svarba. Asistavimas imigrantams gali suteikti kryptingumo jų gyvenimui ir saugumo jausmo užtikrinimą („Kartais aš jaučiuosi, jog man čia nesaugu. Mes užsieniečiai bijome kreiptis į policiją, Migracijos tarnybą, bijome skųstis, pateikti kaltinimus. Būtų drąsiau ir saugiau, jei kas padėtų, asistuočiau (Ea)[“]; „Pasitaiko įvairių atvejų gyvenime, todėl turėtų būti žmogus, kuris galėtų palydėti ir atstovauti mano interesams įvairiose institucijose (M)[“]).

Apibendrinant tyrimo rezultatus apie integracijos priemonių poreikį imigrantams tik atvykus į Lietuvą, išryškėjo šių aktualiausių integracijos priemonių poreikis: būtinausios informacijos suteikimas gyvenimo Lietuvoje klausimais, konsultacijų darbo paieškos, teisiniais, būsto ir socialiniais klausimais teikimas, valstybinės kalbos kursų organizavimas ir imigrantų atstovavimas. Gauti duomenys sutampa su kitų mokslininkų (Hernández-Plaza, Alonso-Morillejo, Carmen Pozo-Muñoz, 2006; Logger, Paulsen, Rothfus, 2006; Valtonen, 2008) išvadomis, kad imigrantams, atvykusiems į naują šalį, turėtų būti teikiama informacija ir konsultacijos piniginiiais, apgyvendinimo, socialinės, sveikatos apsaugos ir švietimo sistemos, darbo rinkos klausimais, padėti jiems atstovauti savo interesams.

Integracijos priemonių, palengvinančių tolesnę imigrantų integraciją Lietuvoje, poreikis. Tyrimu buvo siekiama atskleisti integracijos priemonių, palengvinančių tolesnę imigrantų integraciją Lietuvoje, poreikį. Atlikus atsakymų kokybinę turinio analizę, išryškėjo 6 kategorijos ir 17 subkategorijų, parodančių imigrantams aktualių integracijos priemonių, palengvinančių jų tolesnę integraciją priimančioje visuomenėje, poreikis (2 lentelė).

2 lentelė. Integracijos priemonių, palengvinančių imigrantų tolesnę integraciją Lietuvoje, poreikis

Table 2. The need of integration measures to facilitate further integration of immigrants in Lithuania

Kategorija	Subkategorija
INFORMACIJOS SKATINANČIOS IMIGRANTŲ SOCIALINĮ AKTYVUMĄ VIEŠINIMAS	Informacijos suteikimas apie vykdomas užimtumo rėmimo programas viešojoje erdvėje
	Informacijos apie nemokamo mokymosi galimybes prieinamumo užtikrinimas
TARPINSTITUCINIO BENDRADARBIAVIMO PLĖTOJIMAS, SIEKIANT UŽTIKRINTI IMIGRANTŲ SOCIALINĮ DALYVAVIMĄ	Pagalbos suteikimas, steigiant imigrantų organizacijas-asociacijas
	Imigrantų organizacijų-asociacijų socialinis veikimas, nukreiptas į imigrantų integracijos problemų sprendimą
	Imigrantų paruošimas teikti individualias konsultacijas naujai atvykusiems užsieniečiams jų gimtąja kalba
	Imigrantų savanoriškų iniciatyvų palaikymas ir plėtojimas
SOCIALINĖS POLITIKOS, SUDARANČIOS SĄLYGAS IMIGRANTŲ INTEGRACIJAI Į VISUOMENĘ, KŪRIMAS IR TOBULINIMAS	Pokyčių inicijavimas socialinės politikos teisinėje bazėje, siekiant patenkinti imigrantų integracijos poreikius
	Imigrantų poreikių analizė ir paslaugų teikimas institucijose, vykdančiose imigrantų integraciją, atsižvelgiant į jų individualius poreikius
	Visuomenės požiūrio formavimas, pasitelkiant žiniasklaidos priemones
	Visuomenės požiūrio formavimas, įtraukiant valstybės politikos formuotojus ir įgyvendintojus
INFORMACIJOS APIE LIETUVĄ PATEIKIMAS PER ŽINIASKLAIDOS PRIEMONES	Spaudos leidiniai, skirti imigrantams, apie Lietuvos aktualijas anglų kalba
	Informacinės televizinės programos, skirtos užsieniečiams apie Lietuvą sukūrimas ir transliavimas
RENGINIŲ ORGANIZAVIMAS, NUKREIPTAS Į TARPUSAVIO PAŽINIMO IR BENDRAVIMO SKATINIMĄ	Rekreacinių renginių organizavimas, siekiant palaikyti ir plėtoti tarpusavio ryšius tarp imigrantų ir Lietuvos visuomenės
	Kultūrinių renginių organizavimas, siekiant užmegzti tarpusavio ryšius tarp imigrantų ir Lietuvos visuomenės
	Edukacinių renginių organizavimas Lietuvos visuomenei, supažindinant su imigrantų kultūra
STRATEGIJŲ, NUKREIPTŲ Į VALSTYBINĖS KALBOS MOKYMĄ/SI IR UŽIMTUMĄ, TOBULINIMAS	Pagalbos suteikimas įsidarbinimo klausimais, apimantis imigranto turimos patirties įvertinimą
	Sisteminis lietuvių kalbos kursų organizavimas

Tyrimas atskleidė **informacijos, skatinančios imigrantų socialinį aktyvumą, viešinimo aktualumą**. Informantai nurodė, kad ypač svarbu pateikti informaciją apie vykdomas užimtumo rėmimo programas viešojoje erdvėje, taip pat užtikrinti informa-

cijos apie nemokomo mokymosi galimybes prieinamumą („Aš matau, kad Lietuvoje daug gerų programų, kurias finansuoja ES, bet sužinoti apie tai sudėtinga... Būna, kad nueini į Darbo biržą ir sužinai apie naujas programas, kurios vyksta ir yra finansuojamos ES, bet jos niekur neskelbiamos. Gerai būtų, kad visa tai paskelbtų (M)“; „Būtų gerai, kad būtų nemokamas mokymasis. Pavyzdžiui, Egipte yra vietų, kur gali gauti nemokamų įvairių kursų, tarkim, kompiuterių. O čia, Lietuvoje, jeigu jų ir yra, mes nežinome, neįmanoma rasti tokios informacijos (Ea)“).

Tyrimu atskleista ir **tarpinstitucinio bendradarbiavimo plėtojimo svarba, siekiant užtikrinti imigrantų socialinį dalyvavimą**. Informantai teigė, kad jiems reikalinga pagalba steigiant imigrantų organizacijas-asociacijas, kurios padėtų spręsti imigrantų integracijos problemas, skatintų imigrantų socialinį aktyvumą, bendradarbiaudamos su kitomis institucijomis („Mes turime įrodyti, kad esame ne tokie, kokiais mus laiko. Todėl yra būtina pagalba registruojant savo bendruomenę, asociaciją (CH); „Turėdami imigrantų asociaciją, mes galėsime informuoti žmones, kas mes tokie, ir kartu galėsime padėti naujai atvažiavusiems užsieniečiams. Tokiu būdu mes įgytume daugiau teisių ir galimybių (CH)“). Išryškėjo ir imigrantų paruošimo teikti individualias konsultacijas naujai atvykusiems užsieniečiams jų gimtąja kalba svarba, taip pat imigrantų savanoriškų iniciatyvų palaikymo ir plėtojimo aktualumas („Taip pat geresnei integracijai padėtų tai, kad imigrantų informavimo ir konsultavimo centrai apmokytų užsieniečius, kurie vėliau galėtų konsultuoti savo tautiečius jiems rūpimais klausimais, pasidalintų gyvenimo Lietuvoje patirtimi, sudėtingose situacijose patartų, kaip elgtis... Juk ne visi užsieniečiai kalba anglų kalba (Ea)“; „Mes galėtume prisidėti prie visuomeninių veiklų, darbų. Norime savanoriauti... Pavyzdžiui, galėtume padėti vaikams, studentams mokytis užsienio kalbų: arabų, turkų. Tie kurie domisi muzika, kitų šalių maistu, virtuve, mes viso to galime išmokyti (Ea)“).

Tyrimo rezultatai atskleidė **socialinės politikos, sudarančios sąlygas imigrantų integracijai į visuomenę, kūrimo ir tobulinimo svarbą**. Tyrimo dalyviai nurodė, kad ypač svarbu inicijuoti pokyčius socialinės politikos teisinėje bazėje, siekiant patenkinti imigrantų integracijos poreikius („Jūs turite pakeisti socialinę politiką imigrantų atžvilgiu... Dabar pagalba teikiama tik pabėgėliams, o kitiems, kurie gyvena Lietuvoje, atvyko čia legaliai, nėra suformuota jokių integracijos priemonių... (CH)“). Taip pat svarbu atlikti imigrantų poreikių analizę ir teikti paslaugas atsižvelgiant į imigrantų individualius poreikius („Pavyzdžiui, kodėl negalėtų egzistuoti toks centras, kuris išsiaiškintų užsieniečių poreikius ir teiktų paslaugas atsižvelgiant į tai. Na, sakykim, atsiranda 5 žmonės, norintys išmokti dirbti kompiuteriu, tuomet centras samdo specialistą, kuris galėtų mokyti šiuos žmones (Ea)“). Išryškėjo ir teigiamo visuomenės požiūrio į imigrantus formavimo svarba, pasitelkiant žiniasklaidos priemones ir įtraukiant valstybės politikos formuotojus ir įgyvendintojus („Žiniasklaida turi didelės įtakos formuojant visuomenės požiūrį apie užsieniečius. Tai, kas rodoma per televiziją, rašoma laikraščiuose, yra labai svarbu.... (L)“; „...Manau būtų labai naudinga sukurti šviečiamąją programą televizijoje, tada visuomenė pradėtų matyti pozityvias migrančių puses (Eb)“; „Aš manau, kad ne tik nevyriausybinių organizacijų kažką gali daryt ir pakeist, bet visa valstybės politika turi formuoti visuomenės nuomonę (N)“).

Tyrimo duomenys parodė, kad imigrantams svarbus **informacijos apie Lietuvos aktualijas prieinamumas žiniasklaidos priemonėse**. Imigrantai pasigenda spaudos leidinių, skirtų imigrantams, apie Lietuvos aktualijas anglų kalba, taip pat informacinės televizinės programos, skirtos užsieniečiams apie Lietuvą („*Taip pat noriu paminėti, kad jūs neturite jokių laikraščių apie Lietuvą anglų kalba. Mes taip pat norime žinoti Lietuvos aktualijas. Jūs turite 15 min. nemokamą laikraštį, toks pat laikraštis galėtų būti išverstas ir į anglų kalbą (Ea)*“; „*Gal padaryt kokią TV programą, kurioje būtų visko apie Lietuvos visuomenę, kultūrą, istoriją, kad užsienietis galėtų susipažinti (P)*“).

Tyrimu atskleista **renginių, nukreiptų į tarpusavio pažinimo ir bendravimo skatinimą, organizavimo svarba**. Ypač svarbu organizuoti rekreacinius, kultūrinius, edukacinius renginius, siekiant užmegzti, palaikyti ir plėtoti tarpusavio ryšius tarp imigrantų ir Lietuvos visuomenės, susipažinti vieniems su kitų kultūra („*...Norint sumažinti įtampą tarp Lietuvos visuomenės ir atvykstančiųjų geriausiai būtų organizuoti kokius nors laisvalaikio renginius, pavyzdžiui, sportinių žaidimų. Labai svarbu užmegzti kontaktą, susibendrauti, išsikrauti, nes labai svarbus ryšys, ir tas emocinis... (M)*“; „*Lietuvos visuomenė – konservatyvi, uždara, nenoriai priima užsieniečius. Mes mėgstame kalbėtis, o jūs – ne, todėl reikėtų organizuoti bendrus kultūrinius renginius, kurių metu būtų galima susipažinti vieniems su kitais (Ea)*“; „*Lietuvoje yra daug stereotipų, todėl reikėtų šviesti Lietuvos žmones. Norėčiau, jog būtų organizuojami renginiai, kuriuose dalyvautų ne tik imigrantai, tačiau ir Lietuvos visuomenės nariai. Jų metu būtų pristatoma mūsų kultūra, tradicijos, papročiai (I)*“).

Tyrimu nustatyta **strategijų, nukreiptų į valstybinės kalbos mokymą/si ir užimtumą, tobulinimo aktualija**, ypač pagalbos suteikimas imigrantams įsidarbinimo klausimais, atkreipiant dėmesį į imigranto turimos patirties įvertinimą, taip pat sistemingas lietuvių kalbos kursų organizavimas („*Migrantams, kurie siekia integruotis Lietuvos visuomenėje, reikia daug pagalbos. Pavyzdžiui, jis bando ieškotis darbo. Žinome, jog yra Darbo birža, tačiau pasakyti jos adresą tikrai nepakanka. Manau, jog imigrantų informaciniuose ir/ar integracijos centruose dirbantys specialistai turėtų įvertinti mūsų darbo patirtį, įgytą išsilavinimą ir tada galėtų padėti surasti tinkamą darbo poziciją cv.lt ar kitur (A)*“; „*Lietuvių kalbos mokėjimas palengvina mano gyvenimą Lietuvoje. Manau, jog imigrantų konsultavimo ir integracijos centruose lietuvių kalbos kursai turėtų būti organizuojami kiekvieną dieną, o ne vieną kartą per savaitę (I)*“).

Apibendrinant tyrimo rezultatus apie integracijos priemonių, palengvinančių tolesnę imigrantų integraciją Lietuvoje, išryškėjo šių priemonių poreikis: informacijos, skatinančios imigrantų socialinį aktyvumą, viešinimas; tarpinstitucinio bendradarbiavimo plėtojimas, siekiant užtikrinti imigrantų socialinį dalyvavimą; socialinės politikos, sudarančios sąlygas imigrantų integracijai į Lietuvos visuomenę, kūrimas ir tobulinimas; informacijos apie Lietuvą pateikimas per žiniasklaidos priemones; renginių organizavimas, nukreiptas į tarpusavio pažinimo ir bendravimo skatinimą; strategijų, nukreiptų į lietuvių kalbos mokymą/si ir užimtumą, tobulinimas. Gauti tyrimo rezultatai sutampa su kitų mokslininkų (Logger, Paulsen, Rothfusz, 2006; Constant, Kahane, Zimmermann, 2009; Handy, Greenspan, 2009; Greenspan, Sinha, Handy, 2011) išvadomis. Pastarieji mokslininkai teigia, jog imigrantų tolesnės integracijos procese

svarbu pamatyti imigranto situaciją „iš jo asmeninės perspektyvos“, stimuliuoti jį sėkmingai integracijai: imigrantui svarbu žinoti, kas ir kodėl vyksta aplink jį, todėl jam reikia padėti suprasti naujojoje visuomenėje egzistuojančių taisyklių ir reikalavimų prasmę, aplink jį vykstančius įvykius ir procesus, užtikrinti saugumo ir apsaugos poreikį, asmeninio identiteto, savirealizacijos poreikius bei sudaryti galimybes realizuoti gyvenimo lūkesčius. Pažymėtina, kad imigrantas naujoje šalyje gali sutelkti visas savo asmenines pastangas, tačiau sėkmingos integracijos procesas nevyksta be priimančiosios visuomenės atvirumo, pokyčių socialinėje politikoje, todėl svarbu skirti dėmesį kaimynystės, bendruomenės ir jos politikos plėtrai. Imigrantams turėtų būti sudarytos sąlygos megzti ir plėtoti socialinius ryšius. Atsižvelgiant į imigrantų integracijos vertinimo rezultatus, turėtų būti tobulinamos, koreguojamos teikiamos paslaugos ir kuriamos naujos. Siekiant pokyčių imigrantų integracijos procese turėtų aktyviai dalyvauti imigrantai, vietinė valdžia, valstybinės ir nevyriausybinės organizacijos. Visos dalyvaujančios pusės turėtų ugdyti supratimą, jog veiksmingas ir efektyvus integracijos rezultatas gali būti pasiektas tik tarpusavyje bendradarbiaujant. Mokslininkų teigimu, integracijos procese svarbu didinti toleranciją mažumos grupių atžvilgiu, gerinti jų socialinę poziciją visuomenėje, teikti informaciją apie šalyje gyvenančias socialines ir kultūrinės grupes, skatinti ir rodyti pozityvų elgesį ir nuostatas kitataučių atžvilgiu, tobulinti tarpkultūrinio bendravimo įgūdžius. Visus šiuos tikslus įgyvendinti galima organizuojant edukacines diskusijas, kultūrų pažinimą, skatinančias vakarones, filmų peržiūras, paskaitas, parodas ir kt.

IŠVADOS

Intensyvėjant migracijos srautams, Lietuva tampa viena iš imigrantus priimančiųjų šalių, kuri, kaip ir kitos Europos Sąjungos šalys, susiduria su imigrantų integracijos problemomis. Sprendžiant imigrantų integracijos problemas nacionaliniu lygmeniu, integracijos priemonės turi tapti imigrantų integracijos politikos prioritetu, atliepiančiu Europos Sąjungos imigrantų integracijos politiką. Atlikto tyrimo rezultatai leidžia teigti, jog Lietuvos imigrantų integracijos priemonių poreikis atitinka Naujoje Europos Sąjungos integracijos darbotvarkėje numatytas priemones.

Tyrimo rezultatai atskleidė, jog imigrantams tik atvykus į Lietuvą turėtų būti taikomos šios integracijos priemonės: būtinausios informacijos suteikimas gyvenimo Lietuvoje klausimais; konsultacijų teikimas (darbo paieškos, teisiniais ir socialiniais klausimais); valstybinės kalbos kursų organizavimas ir jų atstovavimas.

Tyrimo rezultatai parodė, jog integracijos priemonės, palengvinančios tolesnę imigrantų integraciją Lietuvoje, yra šios: informacijos, skatinančios imigrantų socialinę aktyvumą, viešinimas; tarpinstitucinio bendradarbiavimo plėtojimas, siekiant užtikrinti imigrantų socialinį dalyvavimą; socialinės politikos, sudarančios sąlygas imigrantų integracijai į Lietuvos visuomenę, kūrimas ir tobulinimas; informacijos apie Lietuvą pateikimas per žiniasklaidos priemones; renginių organizavimas, nukreiptas į tarpusavio pažinimo ir bendravimo skatinimą; strategijų, nukreiptų į lietuvių kalbos mokymą/si ir užimtumą, tobulinimas.

LITERATŪRA

- Beresnevičiūtė, V. *Etninių grupių socialinės integracijos dimensijos šiuolaikinėje Lietuvos visuomenėje*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2005.
- Beresnevičiūtė, V.; Leončikas, T.; Žibas, K. Migrančių gyvenimas Lietuvoje: visuomenės nuostatos ir migrantų patirtys. *Etniško studijos*. 2009, 2: 77–102.
- Beresnevičiūtė, V.; Leončikas, T.; Žibas, K. Lietuvoje gyvenančių migrantų integracijos politikos vertinimo principai ir rodikliai: išvados ir rekomendacijos. *Etniško studijos*. 2009, 2: 111–117.
- Cheong, P. H.; Edwards, R.; Goulbourne, H.; Solomos, J. Immigration, social cohesion and social capital: A critical review. *Critical Social Policy*. 2007, 27 (1): 24–49.
- Constant, A. F.; Kahanec, M.; Zimmermann, K. F. Attitudes towards immigrants, other integration barriers, and their veracity. *International Journal of Manpower*. 2009, 30(1/2): 5–14.
- Creswell, J.W. *Research design: Qualitative, Quantitative and mixed methods approaches*. London: Sage, 2009.
- Etzinger, H.; Biezeveld, R. *Benchmarking Integration*. Rotterdam: Erasmus University Rotterdam, 2003.
- Hernández-Plaza, Alonso-Morillejo, Carmen Pozo-Muñoz. Social Support Interventions in Migrant Populations. *British Journal of Social Work*. 2006, 36: 1151–1169.
- Handy, F.; Greenspan, I. Immigrant volunteering: A stepping stone to integration? *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*. 2009, 38(6): 956–982.
- Greenspan, I.; Sinha, J.; Handy, F. The Road to Volunteering is paved with Good Intentions: Volunteering in Immigrant Congregations as a Response to Religious, Social and Instrumental Motivations. *The International Journal of Volunteer Administration*. 2011, 28(2): 1–17.
- Iššūkiai ir jų sprendimo galimybės siekiant socialinės partnerystės Lietuvoje integruojant trečiųjų šalių gyventojus. Tyrimo ataskaita, 2010 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-16]. <<http://www.nrda.lt/files/Delfi%20grup%C4%97s%20ataskaita.pdf>>
- Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 73-2539.
- Lietuvos Respublikos vyriausybės nutarimas dėl Lietuvos imigracijos politikos gairių patvirtinimo. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 143-5706.
- Logger, C.; Paulsen, N.; Rothfusz, J. Integration and citizenship. Integration of immigrants and refugees toward citizenship in a democratic society. Netherland: Goed, 2006.
- Migracija Lietuvoje: faktai ir skaičiai*. Vilnius: Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras, 2011.
- Naujoji Europos integracijos darbotvarkė, 2012 [interaktyvus]. [žiūrėta 2011-05-11]. <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:113:0011:0016:LT:PDF>>.
- Remennick, L. What Does Integration Mean? Social Insertion of Russian Jewish Immigrants in Israel. *Journal of International Migration and Integration*. 2003, 4(1): 23–48.
- Sipavičienė, A.; Gaidys, V.; Jeršovas, M. Lietuvos gyventojų požiūris į imigraciją ir darbo imigrantus: tyrimo ataskaita. Vilnius: TMO, 2010.
- Valtonen, K. *Social Work and Migration: Immigrant and Refugee Settlement and Integration*. Farnham, Surrey: Ashgate Publishing Limited, 2008.
- Žibas, K.; Platačiūtė, V. Lietuvos imigracijos politika ir trečiųjų šalių piliečių integracijos prielaidos. *Etniško studijos*. 2009, 2: 40–53.

THE NEED OF INTEGRATION MEASURES FOR IMMIGRANTS IN LITHUANIA FROM NON-EUROPEAN COUNTRIES

Aistė Bartkevičienė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Assoc. Prof. Dr. Rita Raudeliūnaitė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary

In the context of increased migration flows, Lithuania has become one of the countries that accepts immigrants and is facing the problems of integration of those immigrants, as is in other countries of the European Union. Integration measures shall become the priority of politics for the integration of immigrants that responds to the politics of integration of immigrants of the European Union, while solving the problems of immigrants on the national level. The aim of the research is to reveal integration measures, facilitating the process of integration of immigrants from non-EU countries in Lithuania. Qualitative research was conducted by applying the methods of semi-structured interviews and content analysis. Ten immigrants participated in the research and, based on their experience, provided their opinion on the need of integration measures when just arriving to Lithuania, and on integration measures to facilitate their further integration into Lithuanian society. Persons under investigation were selected purposefully, that is, immigrants residing in Lithuania no shorter than 12 months took part in the research. Research was carried out on August 2011. Results of the research allows us to state that the need of integration measures for Lithuanian immigrants complies with the measures provided in the New European Agenda for the Integration of Immigrants. Results of the research reveal that the following integration measures should be applied for immigrants who have just arrived in Lithuania: provision of necessary information on issues of living in Lithuania; consulting (on job search, legal and social issues); organization of state language courses and their representation. The results of the research showed that integration measures to facilitate further integration of immigrants in Lithuania are as follows: promotion of information, encouraging social activity of immigrants; development of inter-institutional cooperation in order to ensure social participation of immigrants; establishment and improvement of social politics, allowing integration of immigrants into Lithuanian society; dissemination of information on Lithuania via media; organization of events directed towards encouragement of mutual knowledge and cooperation; improvement of strategies directed towards teaching/learning of the Lithuanian language, and employment.

Keywords: immigrant, integration, integration measures.

